

Despre judecata de calitate în arta fotografică

Prof. Mircea Agabrian, AFIAP

Sintem de multe ori martorii direcți sau indirecti ai unor derutante jurizări ale concursurilor de artă fotografică. Lucrări acceptate, reproduse în cataloage sau chiar premiate la unele saloane, sînt respinse fără „drept de apel” la altele. Situația este frecventă atît la expozițiile interne cît și la cele internaționale.

Toate acestea descumpănesc creatorii, le deformează maniera de expresie, dîndu-le adevărate complexe ce îi aruncă pe pista ultimei mode lansate în rafinatele saloane franceze sau în reproducerile explozive din „Creative camera”. Și, evident, pastilele nu întîrzie să apară.

Astfel se ivește o problemă crucială atît pentru creatorii, cît și pentru cei chemați să selecteze și să ierarhizeze valorile la concursurile de artă fotografică: care sînt criteriile calității în fotografie artistică? Cum putem ajunge la judecări de valoare corecte?

Soluția este simplă și eficientă: cultivarea sensibilității și judecării de valoare. Pentru aceasta se cere, printre altele, un efort constant de a realiza diferențieri adecvate, prin comparație, ale mai multor fotografii și la un moment dat va ieși automat în evidență originalitatea, superioritatea compozițională și tehnică, precum și orice alte însușiri care fac o fotografie „mare”. Numai în acest mod devenim un observator sensibil și experimentat al calității artistice.

De asemenea, contemplarea repetată și îndelungată a fotografiilor reproduse în diverse cataloage și albume de artă fotografică, viziunea sistematică a expozițiilor de fotografie artistică, contactul permanent cu opera de artă (pictură, sculptură, muzică etc.), realizează în cetelul cu încetul fondul perceptiv necesar cunoașterii și pătrunderii sensurilor și formelor atît de bogate ale artei în general, ale specificului artei fotografice în special.

O autentică cunoaștere a fotografiei artistice constă în a ști dacă o lucrare este bună sau rea, a delimita aspectele reușite ale lucrării de cele nereușite și a aduce argumente temeinice judecării de valoare făcută asupra ei.

Pornind de la concepția unor critici celebri în artele plastice, extrapolînd și adaptînd la specificul artei fotografice, am decantat cîteva prin-

cipii de urmat în procesul elaborării unei judecări de calitate. În primul rînd este necesar să fii **receptiv la o impresie lipsită de prejudecări asupra originalului**. Spiritul să fie liber, permeabil la percepția fotografiei și nu încorsetat în ideii preconceptuate de genul celor ce se aud pe la unele jurizări: „e prea veche”, „am mai văzut-o în catalogul de la...”, „auto-rul este de la fotoclubul din...” etc.

De asemenea, judecățile noastre nu trebuie subjugate modei sau numelui prestigios, ci, dimpotrivă, trebuie să lăsăm un grad de libertate cît mai mare reacției noastre intuitive. „Liberal arbitru” este singura stare de spirit posibilă pentru înregistrarea frumosului.

Din păcate, subiectivismul este un însoțitor permanent al tuturor judecăților noastre de calitate. Aria lui de manifestare merge de la a accepta drept excepțională orice lucrare semnată, să zicem de P.L. Raota, și pînă la gîndul meschin al excluderii apriorice a unei lucrări sau alta pentru că aparține lui X care ar putea să ne știrbească propria glorie.

În al doilea rînd, se impun **căutate motivele efectului produs, să găsești întemeierea rațională a impresiei lăsată de lucrarea examinată**.

Cei care nu sînt în măsură să susțină cu argumente consistente ce vizează atît conținutul lucrării, cît și modalitatea de expresie formală a acesteia, pur și simplu nu au ce căuta într-un juriu. „Îmi place” sau „Nu îmi place”, nu reprezintă o judecată de valoare, ci o simplă intuiție nefondată, realizată la nivelul cunoașterii estetice comune. Valoarea trebuie comunicată pentru a-i da existență socială, deci dimensiune obiectivă. Cine nu este în stare să realizeze acest lucru, mai are multe de făcut pentru propria desăvîrșire artistică și cu atît mai mult pentru a deveni un factor de valorizare și ierarhizare a operelor ce se prezintă în fața unui juriu.

În sfîrșit, se cere să **constați dacă regulile au fost sau nu respectate**. Acest al treilea principiu impune o analiză incisivă și pătrunzătoare a organizării formale și a mijloacelor tehnice utilizate de artist în realizarea fotografiei. Subliniez importanța elementului **formă** în judecățile noastre de valoare, deoarece în arta contemporană este evidentă deplasarea gra-

dului de apreciere a originalității unei opere de la conținut (care devine tot mai vag) la aspectul pur estetic, de ordin formal.

Aici măiestria compoziției la nivelul imaginii totale este decisiv. Ea asigură unitatea lucrării, bogăția de interrelații formale, expresivitatea vizibilă a fotografiei. Este necesar să surprindem dispunerea impecabilă a elementelor, structura arhitecturală a imaginii, relațiile spațiale adecvate ce se stabilesc între părțile componente ale conținutului lucrării. Tot aici intră desăvîrșirea tehnicii utilizate în procesul de laborator, care dă farmecul decorativ al imaginii, puterea ei de sugestie.

În fotografia alb-negru de o mare importanță se bucură modul de îmbinare a luminilor cu umbrele, transparența celor din urmă, aspecte ce potențează efectul pe care îl creează întregul imaginii asupra privitorului.

Dar valoarea artistică a unei fotografii nu este doar o chestiune de opinie personală, ci în mare măsură și o problemă de consens general între observatori sensibili și experimentați sub raport artistic. Cu alte cuvinte, judecata noastră de valoare este un complex de elemente subiective (reacții strict personale ale unui individ) și obiective (acelea asupra cărora observatori experimentați sînt de acord și în consecință înfrunesc acceptarea generală). Evident că consolidarea aspectului obiectiv permite atingerea unui grad de valabilitate mai ridicat. Deci să dăm jurilor gîrul încrederii în selectarea autenticelor valori numai în măsura în care membrii acestora sînt observatori sensibili și experimentați sub raport artistic. Din păcate, în componența lor sînt cooptați mulți oameni din complezență, care mai mult sau mai puțin pot influența rezultatele jurizării.

În final, subliniez încă o dată necesitatea cultivării sensibilității și judecării de valoare, lucru ce se constituie de fapt ca unul din dezideratele supreme ale educației contemporane. Pentru aceasta se cere în mod deosebit o preocupare permanentă de a realiza prin comparație diferențieri adecvate ale operelor de artă, lucru ce determină procesul de evoluție în receptarea și aprecierea calității artistice a fotografiei (evident nu numai a ei), înlăturînd în acest fel prejudecățile și preferințele pe care timpul nostru ni le impune.